

Одеський національний медичний університет
Факультет міжнародний
Кафедра філософії та біоетики

Силабус курсу

ФІЛОСОФІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВО-МЕДИЧНОГО ПІЗНАННЯ

Обсяг	4 кредити / 120 годин
Семестр, рік навчання	I семестр, 1 рік навчання
Дні, час, місце	Згідно з розкладом в аудиторії кафедри філософії та біоетики. Вул. Пастера, 2
Викладач (-і)	Ханжи Володимир Борисович, д. філос. н., професор, завідувач кафедри філософії та біоетики
Контактний телефон	+380972698611
E-mail	volodymyr.xanzhy@onmedu.edu.ua vladkhan.od@ukr.net
Робоче місце	Кабінет завідувача кафедри філософії та біоетики. Вул. Пастера, 2
Консультації	<i>Очні консультації:</i> четвер – з 14.00 до 16.00; субота – з 9.00 до 13.00 <i>Онлайн консультації:</i> четвер – з 14.00 до 16.00; субота – з 9.00 до 13.00 <i>Microsoft Teams</i> або через <i>Telegram/Viber</i>

КОМУНІКАЦІЯ

Комунікація з аспірантами здійснюється через очні зустрічі. У разі переходу на дистанційне навчання комунікація з аспірантами буде здійснюватися за допомогою E-mail та програм: Microsoft Teams, Moodle, Telegram та Viber.

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Предмет вивчення дисципліни

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Філософія та методологія науково-медичного пізнання» є онтологічні, гносеологічні та логіко-методологічні, а також філософсько-антропологічні проблеми науки, зокрема методологічні підстави і форми організації та розвитку наукового пізнання в галузі медицини та фармації.

Пререквізити і постреквізити курсу (Місце дисципліни в освітній програмі)

Вивчення навчальної дисципліни «Філософія та методологія науково-медичного пізнання» базується на попередніх (забезпечуючих) дисциплінах: «Філософія» (студ. курс), «Основи біоетики та біобезпеки» (студ. курс), а також дисциплінах спеціальності. В той же час вивчення цієї дисципліни забезпечує підготовку аспірантів та здобувачів до оволодіння наступними дисциплінами

першого року навчання – «Академічна доброчесність», «Професійна етика наукової діяльності в галузі охорони здоров'я» та «Педагогіка вищої школи».

Мета курсу

Метою викладання навчальної дисципліни «Філософія та методологія науково-медичного пізнання» є підвищення якості підготовки аспірантів та здобувачів в галузі філософії та методології науки, оволодіння теоретико-методологічним апаратом сучасної науки, формування системи біоетичного мислення провізора-науковця.

Завдання дисципліни:

- визначення філософських засад сучасної наукової картини світу;
- оперування філософськими категоріями та доктринами;
- прояснення основних понять та проблем онтології, методології та аксіології науки;
- розуміння філософських проблем буття та пізнання у науково-медичній та науково-фармацевтичній проекціях;
- визначення закономірностей розвитку науки, зокрема пріоритетних напрямків розвитку фармації;
- з'ясування сутності та методології науково-дослідницького процесу, етапів та закономірностей когнітивного процесу;
- визначення принципів генерування наукових гіпотез та технології формулювання дослідницького питання;
- аналіз та інтерпретація основних теорій, концепцій та результатів досліджень за обраним науковим напрямом;
- формування здатності застосування концепції сучасної філософії науки для планування та проведення науково-дослідної роботи;
- осмислення проблем людського буття у контексті сучасної науки, зокрема проблеми сутності моралі як особистісного вибору та соціокультурного феномену;
- розуміння основних засад постнекласичної науки у світлі її людиновимірності;
- прояснення проблеми гуманізації сучасної медицини й фармації та шляхів їх вирішення;
- осмислення соціокультурних, наукових і філософсько-методологічних засад біоетики та ноетики, а також етико-правових засад біомедичних та фармацевтичних досліджень.

Очікувані результати

За результатами вивчення дисципліни аспіранти повинні

знати:

- закономірності когнітивних процесів;
- дослідницьку етику;
- види та джерела інформації;
- форми, методи та засоби ідентифікації, пошуку та зберігання інформації;
- основи риторики та теорії аргументації;

- професійну лексику та термінологію відповідно до напрямку наукового дослідження;
- етапи та закономірності когнітивного процесу;
- сутність та етапи дослідницького процесу;
- методологію наукового дослідження;
- інформативні критерії оцінки процесів, функцій, явищ;
- можливості та обмеження різних методів дослідження;
- поняття новизни дослідження;
- технологію написання й стандарти оформлення наукових робіт до національних та міжнародних наукових видань;
- наукометричні бази і платформи (наприклад, Scopus, Web of Science, PubMed та ін.).

вміти:

- оперувати філософськими категоріями та доктринами;
- постійно вдосконалювати свій освітній та загальнокультурний рівень;
- самостійно виконувати освітню та наукову діяльність;
- обговорювати наукові знання; викладати свої погляди та приймати власні рішення;
- аналізувати основні теорії та концепції за напрямом дослідження;
- інтерпретувати результати досліджень за обраним науковим напрямом;
- проводити критичний аналіз сучасної наукової літератури;
- адекватно оцінювати досягнення та обмеження досліджень за обраним науковим напрямом;
- визначати ступінь вирішення проблем та потреби сучасної фармацевтичної науки;
- формулювати дослідницькі питання та гіпотези;
- обирати та використовувати методи дослідження, адекватні для досягнення мети та завдань наукового проекту;
- визначати новизну, оцінювати теоретичну та практичну значущість дослідження;
- проводити аналіз і синтез даних;
- проводити мета-аналіз даних, систематизувати їх;
- володіти культурою мовлення, методами аргументації;
- представляти та обговорювати результати своєї роботи українською та іноземною мовою (англійською) в усній та письмовій формі.

ОПИС КУРСУ

Форми і методи навчання

Курс викладається у формах лекцій (20 год.) та семінарських занять (40 год.), а також – через організацію самостійної роботи аспірантів (60 год.); всього – 120 год. (4 кредити).

Вивчення дисципліни реалізується на основі таких методів навчання:

- за домінуючими засобами навчання: вербальні, наочні;
- складання графічних схем;
- розв'язання творчих завдань;

- бліц-опитування;
- групові дискусії з проблемних ситуацій;
- виконання письмових завдань;
- індивідуально-контрольна співбесіда;
- логічні вправи;
- рольові (ділові) ігри;
- ситуаційні завдання («кейс-метод»);
- виконання індивідуальних філософських досліджень;
- проблемний метод навчання, який націлений на формування у слухачів спроможності до діалогу та вміння відстоювати свою власну думку;
- метод навчання «мозковий штурм», який спонукає слухачів проявити творчий підхід і знайти альтернативні методи вирішення запропонованих завдань шляхом вільного вираження думок.

Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Предмет, функції, мета і принципи філософії та методології науки. Філософські проблеми медичного та фармацевтичного пізнання.

Тема 2. Категорія «буття» в філософії. Натуральна та структурна онтологія. Онтологічні проблеми сучасного медичного та фармацевтичного знання.

Тема 3. Філософська проблема матерії та її основних характеристик. Сучасне розуміння людського організму

Тема 4. Простір та час як основні форми та атрибути буття. Проблема часу: онтологічний та антропологічний аспекти.

Тема 5. Свідомість як філософська проблема. Свідомість з точки зору нейробіології. Свідомість та несвідоме. Свідомість та мова. Соціальний аспект свідомості. Місце і роль психофізичної проблеми в медицині.

Тема 6. Пізнання як філософська проблема. Знання як об'єкт гносеології. Знання та його сателіти. Проблема істинності знань.

Тема 7. Методологія наукового пізнання. Класифікація методів пізнання. Форми організації наукового знання. Закономірності розвитку наукового знання.

Тема 8. Системний підхід та загальна теорія систем.

Тема 9. Діалектика як метод та теорія пізнання. Альтернативи діалектиці. Синергетика як теорія і метод дослідження систем, що самоорганізуються.

Тема 10. Логіка як наука. Класифікація логічних систем. Дедуктивна та індуктивна логіка.

Тема 11. Специфіка людського буття. Антропоцентризм, антропний принцип та ідея людиномірності науки. Взаємозв'язок філософської антропології, біології, медицини та фармації.

Тема 12. Біоетика як професійна медична етика. Проблеми життя і смерті, здоров'я і хвороби людини у контексті біоетики. Сенс людського життя.

Тема 13. Етичні та правові засади регулювання біомедичних та фармацевтичних досліджень. Впровадження принципів біоетики в медико-фармацевтичну практику. Етична експертиза біомедичних досліджень.

Тема 14. Глобальна біоетика та ноетика як сучасні етапи розвитку біоетики.

Перелік рекомендованої літератури:

а) основна:

1. Голубович И. В. Проблемы современной антропологии. — Ч. 1.: Самоопределение антропологии. Структура антропологического знания : учебное пособие / Голубович И. В., Петриковская Е. С., Тихомирова Ф. А. — Одесса: Акватория, 2015. — 132 с.

2. Запорожан В. М. Біоетика та біобезпека: національний підручник / В. М. Запорожан, М. Л. Аряєв. — К. : Здоров'я, 2013. — 456 с.

3. Запорожан В. М. Етюди про моральність. Ноетичний аспект / В. М. Запорожан. — Одеса : ОНМедУ, 2015. — 160 с.

4. Запорожан В. Н. Между добром и злом: нравственное самоопределение человека / В. Н. Запорожан, И. А. Донникова, В. Б. Ханжи. — Одесса : ОНМедУ, 2020. — 264 с.

5. Ляшенко Д. Н. Семиотическое моделирование реальности / Д. Н. Ляшенко. — Одесса : Печатный Дом, 2015. — 168 с.

6. Петрушенко В. Філософія і методологія науки – Навчальний посібник / В. Петрушенко ; вид. 2-ге, випр. і доп. — Львів: Новий Світ – 2000, 2021. — 200 с.

7. Ханжи В. Б. Парадигмы времени: от онтологического к антропологическому пониманию / В. Б. Ханжи. — Херсон : Гринь Д. С., 2014. — 360 с.

8. Цофнас А. Ю. Философия: гносеология и методология / А. Ю. Цофнас. — Одесса : Наука и Техника, 2013. — 152 с.

9. Philosophy: teaching guide for foreign students / A. V. Sinitsyna, U. R. Mandryk. — Львів: Новий Світ – 2000, 2018. — 200 с.

б) додаткова:

1. Богатая Л. Н. Методология современной гуманитаристики: некоторые направления развития : монографія. — Одесса : Издатель С. Л. Назарчук, 2020. — 284 с.

2. Ершова-Бабенко И. В. Психосинергетика : монография / И. В. Ершова-Бабенко. — Херсон : Гринь Д. С., 2015. — 488 с.

3. Запорожан В. М. Етика розуму в добу технологічних викликів / В. М. Запорожан, І. А. Доннікова, В. Б. Ханжи // Біоетика: від теорії до практики / відп. ред. О. О. Кришталь. – Київ : ВД «Авіцена», 2021. – С. 17–28.

4. Запорожан В. Н. Этюды о нравственности / В. Н. Запорожан. — Одесса : ОНМедУ, 2018. — 232 с.

5. Цофнас А. Ю. Избранные статьи: метафизика и онтология, гносеология и методология, философская антропология и социальная онтология / Ред.-сост. Е. М. Иванова, Л. Л. Леоненко, Д. Н. Ляшенко / Отв. ред. А. П. Овчинникова. — Одесса : Издатель С. Л. Назарчук, 2020. — 308 с.

6. Ханжи В. Б. Добро и зло как векторы свободы воли в структуре антропного времени / В. Б. Ханжи, Д. Н. Ляшенко // Anthropological Measurements of Philosophical Research. — 2017. — Вып. 12. — С. 27–39.

7. Bardon A. A Brief History of the Philosophy of Time / A. Bardon. — New York : Oxford University Press, 2013. — IX, 185 p. : ill.

8. Prigogine I. Order Out of Chaos: Man's New Dialogue with Nature / I. Prigogine, I. Stengers / Foreword by Alvin Toffler. — London : Verso, 2017. — 384 p.

ОЦІНЮВАННЯ

Поточний контроль здійснюється на семінарських заняттях відповідно до сформульованих завдань з кожної теми. При оцінюванні навчальної діяльності надається перевага стандартизованим методам контролю: усному опитуванню, структурованим письмовим роботам, дискусіям, ролевим іграм, доповідям. При засвоєнні кожної теми за поточну навчальну діяльність слухачу виставляються оцінки за 4-бальною традиційною шкалою. Поточна успішність розраховується як середній поточний бал, тобто середнє арифметичне всіх отриманих аспірантом (здобувачем) оцінок за традиційною шкалою, округлене до 2 (двох) знаків після коми, наприклад 4,75.

Оцінювання поточного контролю з дисципліни:

Значення оцінки **«відмінно»**: аспірант виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для розв'язання задач, здатен продукувати новаторські способи вирішення проблем, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили.

Значення оцінки **«добре»**: аспірант вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує справи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.

Значення оцінки **«задовільно»**: аспірант здатен оволодіти значною частиною теоретичного матеріалу, але переважно – в репродуктивній формі, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.

Значення оцінки **«незадовільно»**: аспірант володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

До підсумкової атестації допускаються лише ті аспіранти, які не мають академічної заборгованості і мають середній бал за поточну навчальну діяльність не менше 3,00.

Форми і методи підсумкового контролю

Підсумковим контролем з дисципліни «Філософія та методологія науково-медичного пізнання» є іспит.

Оцінка за дисципліну є середнім арифметичним двох складових:

- 1) середній поточний бал як середнє арифметичне всіх поточних оцінок;
- 2) традиційна оцінка за іспит.

Отриманий середній бал за дисципліну шляхом його помноження на 40 (отримана оцінка округлюється до цілих) конвертується в оцінку за 200-бальною шкалою, яка, свою чергу, переводиться в традиційну оцінку з дисципліни за 4-бальною шкалою.

Середній бал за дисципліну	Оцінка з дисципліни за 200-бальною шкалою	Оцінка з дисципліни за 4-бальною шкалою (традиційна оцінка)
4,62–5,0	185–200	5
3,77–4,61	151–184	4
3,0–3,76	120–150	3

Самостійна робота

Оцінювання самостійної роботи аспірантів та здобувачів, яка передбачена в темі поряд з аудиторною роботою, здійснюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті, а також на підсумковому контролі (іспиті).

ПОЛІТИКА КУРСУ («правила гри»)

Політика щодо дедлайнів та перекладання

Завдання необхідно виконувати вчасно згідно дедлайну. За невчасне виконання завдання аспірант отримує незадовільну оцінку. Якщо здобувач вищої освіти був відсутній на заняттях з будь-якої причини, то відпрацювання здійснюється у встановлені викладачем терміни відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в ОНМедУ» (посилання на положення на сайті університету <https://onmedu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/01/osvitnij-proces.pdf>). Перекладання здійснюється відповідно до затвердженого графіку.

Політика щодо академічної доброчесності

Політика освітньої компоненти ґрунтується на засадах академічної доброчесності (посилання на положення на сайті університету <https://onmedu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/07/polozhennja-pro-dobrochesnist.pdf>) та визначається системою вимог, які викладач пред'являє до здобувача при вивченні освітньої компоненти:

- ♦ самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- ♦ посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей.

Політика щодо відвідування та запізень

Для отримання задовільної оцінки обов'язковим є відвідування і робота на аудиторних заняттях (лекціях і семінарських заняттях). Запізнення аспіранта дозволяється не більше ніж на 10 хвилин.

Мобільні пристрої

На занятті допустимим є користування мобільними пристроями з дозволу викладача.

Поведінка в аудиторії

Під час знаходження в аудиторії мають культивуватися такі цінності: повага до колег; толерантність до інших; сприйнятливість та неупередженість; аргументованість згоди або незгоди з думкою інших учасників дискусії, а також власної думки; шанування гідності особистості опонента/-ки під час спілкування; дотримання етики академічних взаємовідносин.